

بسم الله الرحمن الرحيم

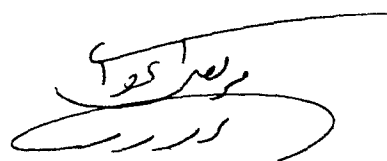
تأییدیه اعضای هیئت داوران حاضر در جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

اعضاء هیئت داوران نسخه نهایی پایان نامه خانم / آگلی طیبه حسینی

تحت عنوان پیوند قرآن با صحیفه سجادیه

را از نظر فرم و محتوی بررسی نموده و پذیرش آنرا برای تکمیل درجه کارشناسی ارشد پیشنهاد می کنند.

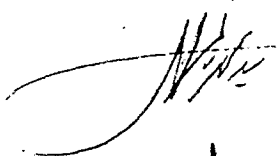
اعضا هیئت داوران

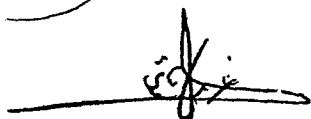
۱- استاد راهنما - مرضی ایروانی نجفی

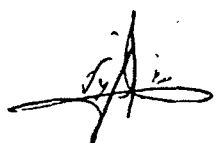
۲- استاد مشاور - محمد علی مهدوی راد

۳- استاد ناظر - سید محمد باقر خجندی

۴- استاد ناظر - نهله غروی نایینی

۵- نماینده شورای تحصیلات تکمیلی - نهله غروی نایینی

آیین نامه چاپ پایان نامه (رساله) های دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس

نظر به اینکه چاپ و انتشار پایان نامه (رساله) های تحصیلی دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس مبین بخشی از فعالیتهای علمی - پژوهشی دانشگاه است بنابراین به منظور آگاهی و رعایت حقوق دانشگاه، دانش آموختگان این دانشگاه نسبت به رعایت موارد ذیل متعهد می شوند:

ماده ۱: در صورت اقدام به چاپ پایان نامه (رساله) ی خود، مراتب را قبلاً به طور کتبی به مرکز نشر دانشگاه اطلاع دهد.

ماده ۲: در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه)، عبارت ذیل را چاپ کند:

«کتاب حاضر، حاصل پایان نامه کارشناسی ارشد / رساله دکتری نگارنده در رشته

است که در سال ۱۳۷۸ در دانشکده علوم انسانی دانشگاه تربیت مدرس به راهنمایی سرکارخانم / جناب آقای دکتر مرتضی ایروانی^{نجفی} و مشاوره سرکارخانم / جناب آقای دکتر محمدعلی مهدوی راد از آن دفاع شده است»

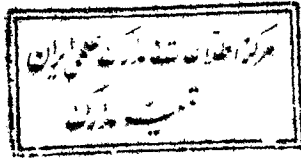
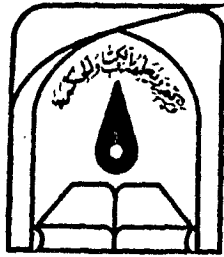
ماده ۳: به منظور جبران بخشی از هزینه های نشریات دانشگاه تعداد یک درصد شمارگان کتاب (در هر نوبت چاپ) را به مرکز نشر دانشگاه اهدا کند دانشگاه می تواند مازاد نیاز خود را به نفع مرکز نشر در معرض فروش قرار دهد.

ماده ۴: در صورت عدم رعایت ماده ۳، ۵۰٪ بهای شمارگان چاپ شده را به عنوان خسارت به دانشگاه تربیت مدرس، تأدیه کند.

ماده ۵: دانشجو تعهد و قبول می کند در صورت خودداری از پرداخت بهای خسارت، دانشگاه می تواند خسارت مذکور را از طریق مراجع قضایی مطالبه و وصول نماید، به علاوه به دانشگاه حق می دهد به منظور استیفای حقوق خود، از طریق دادگاه معادل وجه مذکور در ماده ۴ را از محل توقیف کتابهای عرضه شده نگارنده برای فروش، تأمین نماید.

ماده ۶: اینجانب طیبه حسینی دانشجوی رشته علوم قرآن و حدیث مقطع کارشناسی ارشد تعهد فوق و ضمانت اجرایی آن را قبول کرده، به آن ملتزم می شوم.

۱۳۷۸ / ۸ / ۲۰

دانشگاه تربیت مدرس

دانشکده علوم انسانی

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد علوم قرآن و حدیث

>> پیوند قرآن با صحیفه سجّادیه <<

نگارش: طیبه حسینی

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر مرتضی ایروانی نجفی

استاد مشاور:

جناب آقای دکتر محمدعلی مهدوی راد

۱۴۲۶۷

تابستان ۱۳۷۸

تقدیم به:

«تقدیم به قافله سالار عشق و صبر، به روشنی بخش خورشید کربلا، به
مقتدای عارفان و تقوای پیشگان، زینت عبادت‌کنندگان و زیور نیایشگران
پیشوای ساجدان، حلیف هموم و احزان، علی بن الحسین (علیه السلام)»

با تشکر از:

جناب آقای دکتر مرتضی ایروانی نجفی (استاد راهنما) که راهنمایهای
ارزشمندشان، راهگشای بسیار مؤثری جهت هرچه غنی تر کردن رساله بودند.

جناب آقای دکتر محمدعلی مهدوی راد (استاد مشاور)، که در تدوین این رساله، از
هیچ کمکی دریغ نورزیدند و کمال محبت را در حق اینجانب مبذول فرمودند.

جناب آقای دکتر سید محمدباقر حجتی، مدیر گروه محترم علوم قرآن و حدیث
(استاد ناظر)، که وجود علمی و معنویشان مایه افتخار دانشگاه و دانشگاهیان است.

سرکار خانم نهله غروی نائینی که در دوران تحصیل از محضرشان بهره بردم و زحمت
داوری این رساله را پذیرفتند.

پدر و مادر عزیزم که همواره چراغ راه و پشتیبان من در طول زندگیم بودند.

چکیده:

امام سجاد (علیه السلام) در آن دوران تاریک و اختناق بعد از عاشورا، در چهره دعا و مناجات راهی نور را در عرصه میدان رویارویی با سیاستهای اموی گشود و با برنامه ریزی‌ها و سازماندهی‌های خویش به ایفای نقش رسالت خود پرداخت. در آن عصر خفقان و بیداد و ستم، خوشگذرانی و عیاشی و شرابخواری، بی تفاوتی و بی دینی، شیعه کشی و شیعه زدایی، دوره تخریب اندیشه‌ها و آمیختن مبانی اندیشه و تفکر اسلامی با اوهام و خرافات، سنگر مناجات و دعا، بهترین وسیله برای حفاظت اسلام بود آری امام (ع) در عصری بود که دشمن بین او و امتش فاصله انداخته بود و خود یگانه تاز میدان بود و اسلام را آنگونه که خود می‌خواست معرفی می‌نمود و مردم را به همان سویی که خود طالب آن بود سوق می‌داد بنابراین علی بن الحسین (ع) مبارزه فرهنگی آرام در عین حال ریشه کن کننده‌ای را آغاز نمود و با این عمل نشان داد که راه مبارزه تنها شمشیر نیست و برآستی صحیفه سجادیه که در حقیقت انجیل آل محمد صلی الله علیه و آله است همچون سد محکمی در حمایت از اسلام و پاسداری از آن ایستاد و امت اسلامی را به آزادی و نجات از دست معصیت و ذلت و رسیدن به عزت از طریق اطاعت از خداوند و آفریدگار جهان هستی دعوت نمود این صحیفه مکرمه، همچون گوهری در صدف فضیلت در تمامی اعصار و قرون روزگار می‌درخش و مبانی اعتقادی و توحیدی، اندیشه‌های سیاسی و اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی اسلام ناب در آن جلوه گر است آنچه ما اکنون از صحیفه در اختیار داریم مشتمل بر پنجاه و چهار دعاست که هر دعا، خود یک نیایش ویژه است. این صحیفه نورانی، از جهت تعدد موضوع در نیایشهای خود شبیه قرآن است همانگونه که قرآن دربرگیرنده مجموعه‌ای از توحید و معارف الهی، داستانها و قصص پند و موعظه، انذار و تبشیر، حقوق و قوانین فردی و اجتماعی و احکام عبادی از قبیل نماز و روزه و زکات و حج ... است. با اندکی تأمل نیز می‌توان به گستردگی موضوعات در صحیفه سجادیه پی برد. ثقل اکبر «قرآن» و میراث ارزشمند به یادگار مانده از ثقل اصغر «صحیفه سجادیه» نه تنها در تنوع مباحث و موضوعات شباهت به یکدیگر دارند بلکه بین این دو، نیز پیوند و رابطه‌ای عمیق وجود دارد که این خود دلیلی بر جدایی ناپذیری این دو ثقل از یکدیگر می‌باشد همچنین مؤید این نکته است که سخنان معصومین علیهم السلام از وحی نشأت گرفته است و برآستی این بزرگواران مصداق عینی و مجسم آیه شریفه «لَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ»، «هرگز به هوای نفس سخن نمی‌گوید» * می‌باشند. آری قرآن به گونه‌های اقتباس، تلمیح و اشاره، استشهاد و در صحیفه، جلوه نموده است. تبیین و تفسیر درست برخی از آیات نیز در آن بچشم می‌خورد.

«قدری تفکر کن در حالات علی بن حسین و مناجات آن بزرگوار با حضرت حق و دعا‌های لطیف آن سرور که کیفیت آداب و عبودیت را به بندگان خدا تعلیم می‌کند من نمی‌گویم مناجات آن بزرگوار برای تعلیم عباد است زیرا این کلام بی مغز و باطلی است که صادر شده است از جهل به مقام ربوبیت و معارف اهل بیت، خوف و خشیت آنان از همه کس بیشتر بوده و عظمت و جلال حق در قلب آنها از هر کس بیشتر تجلی نموده است!».

امام خمینی (قدس سرّه)

«فهرست مطالب»

صفحه	عنوان
۲	۱-۱- مقدمه
۳	۲-۱- بیان مسئله
۳	۳-۱- فرضیات
۴	۴-۱- سئوالات اصلی تحقیق
۵	۵-۱- هدفها
۵	۶-۱- روش تحقیق
۵	۷-۱- سابقه و ضرورت انجام تحقیق

فصل دوم: زندگانی علی بن الحسین علیه السلام

بخش اول: معرفی امام علیه السلام

۷	۱-۱-۲- زمان و مکان تولد
۱۱	۲-۱-۲- القاب و کنیه های آن حضرت
۱۳	۳-۱-۲- مادر آن حضرت

بخش دوم: دوره های زندگی آن حضرت و حوادث مربوط به آن

۱۷	۴-۲-۲- دوران کودکی
۱۷	۵-۲-۲- دوران نوجوانی
۱۸	۶-۲-۲- دوران جوانی
۱۹	۷-۲-۲- عاشورا و اسارت
۲۱	۸-۲-۲- امامت آن حضرت
۲۵	۹-۲-۲- نهضت های شیعی و موضع آن حضرت

«فهرست مطالب»

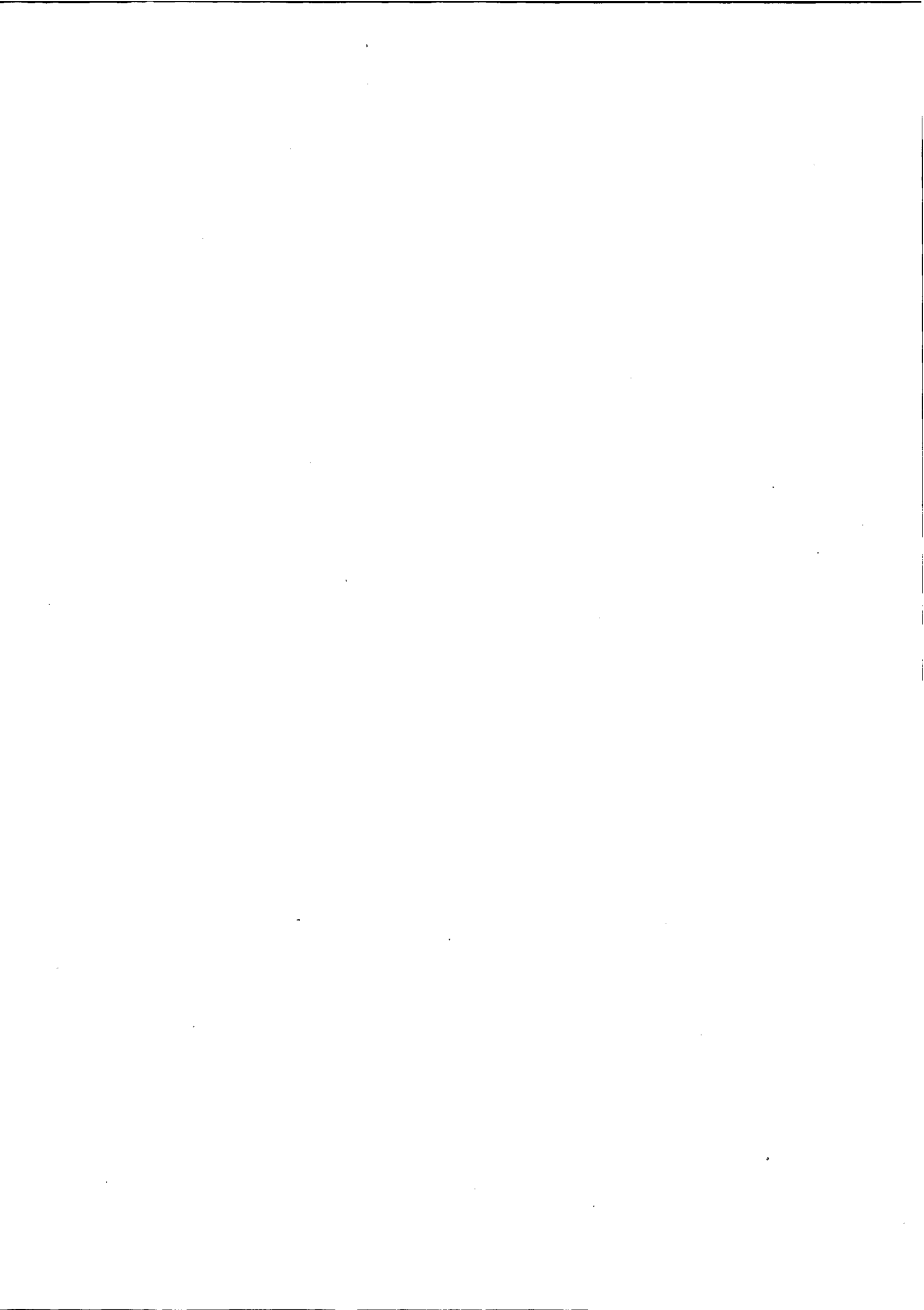
صفحه	عنوان
۲۷	۲-۲-۱۰- امام و حکومت اموی
۳۱	۲-۲-۱۱- وضعیت مردم در عصر آن حضرت
۳۵	۲-۲-۱۲- وضعیت شیعیان
۳۵	۲-۲-۱۳- موقعیت خود آن حضرت در آن جو
۳۶	۲-۲-۱۴- خط مشی سیاسی امام علیه السلام
۴۱	۲-۲-۱۵- شهادت و وصایای آن حضرت

فصل سوم: دعا‌های صحیفه کامله سجاده

۴۵	۳-۱- دعای اول: ستایش خدای عز و جل
۵۵	۳-۲- دعای دوم: درود و صلوات بر رسول اکرم صلی الله علیه و آله
۶۳	۳-۳- دعای سوم: درود بر نگهداران عرش و هر فرشته مقرب
۷۰	۳-۴- دعای چهارم: طلب رحمت بر پیروان پیامبران و ایمان آورندگان ایشان
۷۳	۳-۵- دعای پنجم: دعای آن حضرت در باره خود و دوستانش
۷۵	۳-۶- دعای ششم: دعای آن حضرت هنگام بامداد و شام
۷۹	۳-۷- دعای نهم: دعای آن حضرت در طلب آمرزش از خدای تعالی
۸۰	۳-۸- دعای دهم: دعای آن حضرت در التجاء به خدای تعالی
۸۲	۳-۹- دعای دوازدهم: دعای آن حضرت در اعتراف به گناه و طلب توبه
۸۶	۳-۱۰- دعای سیزدهم: دعای آن حضرت در طلب حاجات
۸۸	۳-۱۱- دعای چهاردهم: دعای آن حضرت دادخواهی از ستمگران
۸۹	۳-۱۲- دعای شانزدهم: دعای آن حضرت در هنگام طلب عفو از گناهان
۹۳	۳-۱۳- دعای نوزدهم: دعای آن حضرت در طلب باران

«فهرست مطالب»

صفحه	عنوان
۹۳.....	۱۴-۳- دعای بیستم: دعای آن حضرت در طلب اخلاق ستوده
۹۸.....	۱۵-۳- دعای بیست و یکم: دعای آن حضرت، هنگامی که کاری او را اندوهگین می ساخت
۱۰۰.....	۱۶-۳- دعای بیست و دوم: دعای آن حضرت هنگام سختی و رنج
۱۰۲.....	۱۷-۳- دعای بیست و سوم: دعای آن حضرت برای تندرستی
۱۰۵.....	۱۸-۳- دعای بیست و چهارم: دعای آن حضرت برای پدر و مادر
۱۰۹.....	۱۹-۳- دعای بیست و پنجم: دعای آن حضرت برای فرزندان
۱۱۵.....	۲۰-۳- دعای بیست و هفتم: دعای آن حضرت برای مرزداران
۱۱۹.....	۲۱-۳- دعای بیست و نهم: دعای آن حضرت هنگامی که روزی آن حضرت تنگ می شد
۱۲۲.....	۲۲-۳- دعای سی ام: دعای آن حضرت در یاری طلبیدن از خدا برای ادای قرض
۱۲۶.....	۲۳-۳- دعای سی و یکم: دعای آن حضرت در توبه
۱۴۰.....	۲۴-۲- دعای سی و دوم: دعای آن حضرت پس از بجا آوردن نماز شب
۱۵۲.....	۲۵-۳- دعای سی و سوم: دعای آن حضرت در درخواست خیر و نیکی
	۲۶-۳- دعای سی و چهارم: دعای آن حضرت هنگامی که گرفتار می شد یا
۱۵۴.....	گرفتار شده به رسوائی گناه را می دید
۱۵۷.....	۲۷-۳- دعای سی و پنجم: دعای آن حضرت درباره رضا
۱۶۰.....	۲۸-۳- دعای سی و هشتم: دعای آن حضرت هنگام شنیدن صدای رعد و دیدن برق
۱۶۳.....	۲۹-۳- دعای چهلیم: هنگامی که خیر مرگ کسی به آن حضرت می رسید
۱۶۸.....	۳۰-۳- دعای چهل و دوم: دعای آن حضرت هنگام ختم قرآن
۱۹۸.....	۳۱-۳- دعای چهل و سوم: دعای آن حضرت هنگام رؤیت هلال ماه نو
۲۰۱.....	۳۲-۳- دعای چهل و چهارم و چهل و پنجم: دعای آن حضرت در استقبال از ماه مبارک رمضان و وداع با این ماه

«فهرست مطالب»

صفحه	عنوان
۲۲۷.....	۳-۳۳- دعای چهل و ششم: دعای آن حضرت در روز عید فطر و جمعه
۲۳۴.....	۳-۳۴- دعای چهل و هفتم: دعای آن حضرت در روز عرفه
۲۷۱.....	۳-۳۵- دعای پنجاهم: دعای آن حضرت در مقام خوف و خشیت
۲۷۵.....	۳-۳۶- دعای پنجاه و یکم: دعای آن حضرت در تضرع و زاری
۲۷۸....	۳-۳۷- دعای پنجاه و دوم: دعای آن حضرت در اصرار به طلب رحمت از خدای تعالی

فصل چهارم: نتیجه گیری

۲۸۵.....	۴-۱- مقدمه
۲۸۵.....	۴-۲- موارد اقتباس از آیات
۲۹۰.....	۴-۳- موارد اشاره به آیات
۲۹۳.....	۴-۴- موارد تلمیح به آیات
۲۹۹.....	۴-۵- استشهاد به آیات
۳۰۱.....	۴-۶- موارد تفسیر آیات
۳۰۲.....	۴-۷- موارد هم مضمون با آیات
۳۰۵.....	۴-۸- پیشنهادات
۳۰۶.....	منابع
۳۱۳.....	چکیده انگلیسی

فصل اول:

کلیات

۱-۱- مقدمه:

سخن از چهارمین اختر تابناک آسمان امامت و ولایت و ششمین آفتاب درخشنده عصمت، سکان دار کشتی کربلاست کسی که از علی علیه السلام حکمت و فصاحت و بلاغت، و از امام حسن و امام حسین علیهما السلام بردباری و شکیبایی را به ارث برد. سخن از فرزند پیامبر و زاده حسین علیه السلام، امام زین العابدین علیه السلام است ویژگیهای آن امام، چهره‌ای آن چنان زیبا دارد که اصل هنر در به تصویر کشیدن آن حیران است و دنیا نمی‌تواند برای آنها آغاز و فرجامی معین نماید. مکتب و مرام و موضع‌گیریهای مدبرانه و سخنان گهربار و سکوت حساب شده و زیرکانه او در زمان حکومت اموی بود که مکتب حیاتبخش جدش را بیمه کرد و اهداف او را در طول تاریخ جامعه عمل پوشانید. متأسفانه چهره‌ای که تاریخ نگاران از این امام در ذهن ما به تصویر کشانده‌اند قیافه‌ای غمزده و پژمرده، بیمار، تب‌دار، غل و زنجیر بر گردن و سوار بر شتر است که بعد از کربلا نیز گوشه‌ عزلت و خانه‌نشینی اختیار کرده و به عبادت و راز و نیاز با خدا مشغول شده است. آگاهی نادرست از سیره امامان باعث شده که امام سجاد را سبیل بیماری و گریه و زاری بدانند و او را فردی تارک دنیا و راهب بشناسند. در همین راستا بود که اینجانب با بضاعتی ناچیز و قلمی نارسا اما با دلی امیدوار به فضل خدا و کرم و عنایت این امام معصوم به بررسی زندگانی، شرایط عصر آن حضرت و اقدامات ضد اموی این امام همام پرداختم. تا به شناخت خط فکری و مکتب امام و شیوه‌هایی که در امر زعامت و رهبری است دست یافته و او را که الگوی به حقی در عرصه هدایت است بشناسیم از حالات و رفتار و اتخاذ مواضع او در موارد خاص آگاه گردیم، با شنیدن مناجاتهای شبانه‌اش گوش شنوا پیدا کرده و با تعمق در دعاهايش چشم بصیرتی بگشایم و با استفاده از راه و خط او به سازندگی خود پردازیم. هر چند نتوانستم عظمت، فضایل و مناقب و خطوط فکری و موضعی آن امام را بشناسم، در حقیقت آنچه در این پایان نامه عرضه می‌شود